

apskrita, 1,8–1,9 m skersmens. Mediena koncentruojasi ploto Š pusėje, ypač V pakaštyje. Geologijos instituto Radioizotopinių tyrimų laboratorijoje atliktas vienos iš aptiktų šio horizonto sių radiokarboninis datavimas. Gauta data – 1340 ± 50 m.

Iš viso šiame horizonte aptikta daugiau nei du šimtai puodų šukų, emalės karolis, žalvarinė įvija, perdegusio molio tinko fragmentų, kurie koncentravosi ploto Š pusėje – centre. Tarp kaulinės medžiagos, kaip nustatė doc. L. Daugnora, dominuoja galvijų – arklio, kiaulės, avies/ožkos – kaulai.

IV horizontui skiriamos liekanos koncentravosi ploto P dalyje ir prie ploto Š kraštinės. Ploto P gale aptikti du vienas šalia kito vertikaliai įkasti pušiniai rastai nusmailintais galais. Jie pjūvyje apvalūs, 0,2 m skersmens, 0,95 m ilgio. Šalia šių rastų grupės aptiktas dar vienas ŠV kryptimi pakrypęs tašytas rastas. Jis pjūvyje buvo stačiakampio formos – $0,19 \times 0,2$ m dydžio. Vieno iš apvalių rastų radiokarboninė data – 1220 ± 50 m.

Š ploto dalyje atidengti du židiniai, priskiriami apatiniam užstatymo horizontui. Jie įrengti iki 0,3 m gylio dubens formos duobėse, skersmuo – apie 1,8 m. Židiniai užpildyti perdegusiais akmenimis. Šiame horizonte aptiktos 128 puodų šukės, gyvulių kaulų, perdegusio tinko. Absoliuti dauguma IV horizontui skiriamų radinių koncentruojasi Š ploto gale, t. y., aptiktų židinių vietose.

ŽARDÉ SETTLEMENT

In 2000 HMLM has investigated the area of 50 m^2 located in the settlement near the already investigated areas. The 0.8 m thick culture layer containing 4 horizons structural remains and the remains of the defensive fortifications that surrounded the settlement have been found. The wooden structural remains and artefacts (clay ceramics mostly), dated to the beginning of the 2nd millennium were also found.

PUNIOS PILIAKALNIS

Vida KLIAUGAITĖ, Džiugas BRAZAITIS, Evaldas VAILIONIS

Punios piliakalnis, vadinamas Margio kalnu, yra Alytaus r., Punios miestelyje, 0,25 km į V nuo Punios bažnyčios, Nemuno kairiajame, Punelės dešiniajame krante, jų santakoje. Piliakalnį 1958–1961 ir 1962 m. tyrinėjo VVU (vad. R. Volkaitė-Kulikauskienė). Per keturis sezonus ištirtas 1191 m^2 plotas įvairose aikštelės vietose, pylimo papédėje, taip pat padaryti du pylimo pjūviai. Tyrimų medžiaga paskelbta (R. Volkaitė-Kulikauskienė, *Punios piliakalnis*, Vilnius, 1974). 1972 m. Pu-

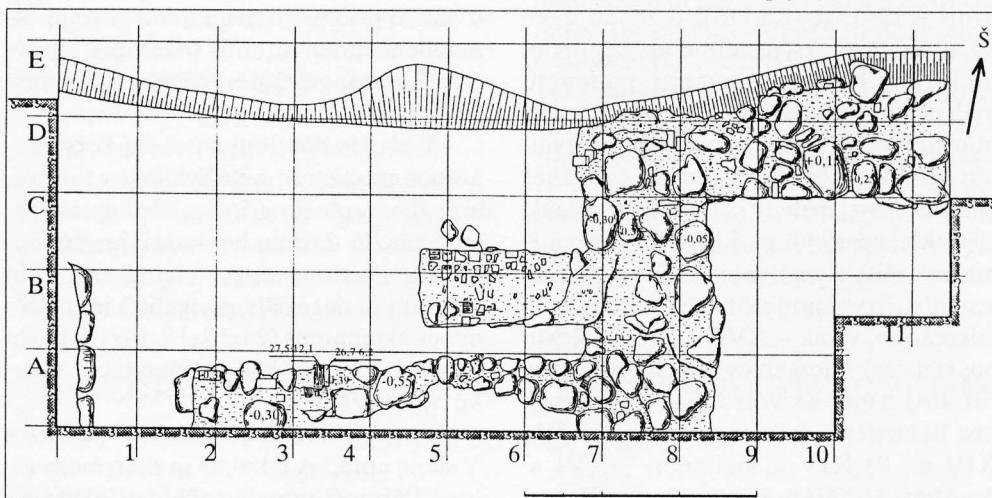
nios piliakalnio V aikštelės kraštą tyrinėjo MMT (vad. J. Markelevičiaus) (AETL 1972 ir 1973 metais, V, 1974, p. 29–32). Ištirtas 61 m^2 plotas, aptiktas iki 3,5 m storio kultūrinis sluoksnis.

2000 m. archeologiniai tyrimai Punios piliakalnyje atlikti dėl V šlaito griūties, kuriuos metu atsidengė buvusių rūmų pamatai bei kultūrinis sluoksnis. R nuošliaužos krašte kyšojo apiręs maždaug 3 m pločio ir apie 1,5 m aukščio lauko rieduliu ir plytų mūro fragmentas, apačioje, Nemuno pa-

krantėje, gulėjo nuvirtusio mūro rieduliai, likusioje nuošliaužos dalyje matėsi juosvos žemės sluoksnis, susimaišęs su plytgaliais. V nuošliaužos puseje buvo matyti kieto plūkto molio fragmentai bei ryškiai išsiskyrę buvęs pirminis paviršius – tamšiai pilkas sluoksnis, po kuriuo fiksuotas šviesus geltonas smėlis. Bendras nuošliaužos perimetras – apie 12 m. Palei jos kraštą buvo ištirtas 40,75 m² plotas (6 pav.). Archeologinių tyrimų metu buvo tvarkomas ir Š šlaitas. Jis buvo lėkštinamas, todėl dalis atkastų pamatų buvo nuardyta.

to po velėna, kai kurie mūro akmenys kyšojo žemės paviršiuje, o V kryptimi jie žemėjo ir visiškai atsidengė tik 0,6–1 m gylyje.

Ištirtame plote atidengtos 4 pamatų dalys, kurios priskiriamos dviejų laikotarpių pastatui. Seniausiam laikotarpiui – XV a. II pusei – XVI a. pradžiai priklauso pamatų kampas ploto R dalyje, kv. 7–12 A–D ir pamatų fragmentas ploto V pakraštyje, kv. 1 A–B. Pamatai yra apie 1,9 m storio, apie 1–1,8 m aukščio, mūryti iš lauko riedulių ir plytų, kuriomis buvo

6 pav. 2000 m. Punios piliakalnio šiaurės vakarinės dalies ištirto ploto planas. *R. Armalaitės brėž.*
Fig. 6. Scheme of the investigated area in 2000 of north-western part of Punia hill-fort.

2000 m. ištirtas plotas buvo R. Volkaitės-Kulikauskienės jau tyrinėtoje V aikštelės dalyje (R. Volkaitė-Kulikauskienė, *Punios piliakalnis*, pav. 25, kv. 6–17 F–K). Tik nuėmus velėnų visame plote atidengta vienalytė juosva kieta žemė su statybine ir buitine keramika. Buvusių rūmų pamatai tėsėsi išilgai viso tyrinėjimų ploto, jų viršus R fiksuotas beveik iš kar-

užlyginamos akmenų eilės bei užpildomi tarpai tarp jų. Naudotas kalkiu-molio skiedinys (?). Plytos – su išilginėmis braukomis, jų ilgis 25–27 cm, plotis – 12–13 cm, storis – 5–6 cm. Ardant pamatus aptikta viena plyta su išraižyta pentagrama.

Iš V pusės prie ankstyvesnių pamatų priglausta R–V krypties vėlyvesnė, apie 5,30 m ilgio ir apie 0,70 m storio, pamatu-

dalis (kv. 2–7 A), kuri prasideda 40 cm aukščiau ankstesnių pamatų apačios.

Apie 0,40 m iš Š nuo šios sienos aptikta apie 1,9x1,25 m dydžio plytgalių ir molio asla (?) (kv. 5–7 B–C). Po ja buvo rastidar du akmenų ploteliai. Dėl piliakalnio šlaito tvirtinimo darbų sluoksniai po plytų asla buvo ištirti.

Ankstesnių tyrimų metu perkastos juosvos žemės sluoksnis siekė iki 2–2,15 m, o vietomis iki 2,5 m storį. Šiame sluoksnuje aptikta rusvos spalvos plytgalių, dažniausiai su 4 išilginėmis braukomis (jų dydis – 12–13x6–7,5 cm); daugiau negu 1000 puodų, lėkščių, dubenų, keptuvių, plokštinių koklių fragmentų, padengtų mėlynai balta glazūra, tarp kurių yra ir puoštų Gonsievskį herbų; keli puodyninių koklių fragmentai; kelios geležinės kaltinės vynys; nedaug patinuotų švieslakščių šukijų; neaiškios paskirties kaulinio dirbinio dalis; įtveriamasis lanko strėlės antgalis; trys monetos (dvi – tarybinio laikotarpio, viena – XVII a. Rygos Kristinos šilingas). Visus šiuos radinius galėtume priskirti trimis R. Volkaitės-Kulikauskienės išskirtiems laikotarpiams: 1) XIII–XIV a., 2) XIV a. pabaigai – XVI a. pradžiai; 3) XVI a. pabaigai – XVII a.

Po perkastu sluoksniniu ploto ŠV dalyje, 1,3–1,4 m gylyje, buvo gelsvo, balsvo, pilkšvo permaišyto smėlio ir rusvo molio supiltinis sluoksnis, kurio storis siekė 1 m. Jame išsiskiria ir du ploni (3–5 cm) rudos kietos žemės sluoksniukai, kuriuos galėtume sieti su tuometiniu buvusiu trumpalaikiu žemės paviršiumi. Šio sluoksnio apačioje aptikta akmenų (vidutinis skersmuo 20–30 cm), dauguma jų apskaldyti. Akmenys nesudaro grindinio ar kitos vieningos konstrukcijos, tik aštuonių jų tarsi

formuoja beveik statų (100°) kampą. Šiaame sluoksnuje rasta keliaišdešimt titnago dirbinių (?), smulkių žiestos keramikos fragmentų (puodų šukės, plytų (?)) nuoskilos). Pagal buitinę keramiką šį horizontą galima datuoti XII–XIV a. Rasta 6,8 cm aukščio, 5–8 cm storio žiesto puodelio dalis aprūkusiomis sienelėmis. Anga buvo apie 9 cm skersmens, dugnelis – apie 6 cm. Puodelio kaklelis – 0,8 cm aukščio, atlenktas išorėn, peteliai neryškūs, 1 cm aukščio. Molio masė – rudai pilkos spalvos su gausiomis vidutinio dydžio granito trupinių priemaišomis. Puodo šukė puošta dviem štampuotomis trikampių eilutėmis. Rasta ir geležinė, spėjama, užsegimo (kabliuko ?) dalis.

V dalyje supiltinį sluoksnį kerta neaiškios paskirties, netaisyklingos formos, apie 0,6 m pločio griovys, užpildytas žvyro ir smėlio mišiniu bei tamsiai rudu moliu, kuris vietomis sudarė iki 10 cm storio sluoksnį su degėsiais, plytgaliais ir apskaldytais akmenimis (24x18x17, 14x15x11 cm ir pan.). Panašu, kad tai statybinių atliekų griovys (?).

Po supiltiniu sluoksniu palei perkatos V sieną aptiktas 1,1x0,65 m skersmens aslos (?) fragmentas: apskaldyti akmenys (14x8x8, 12x11x5, 11x13x6, 8x10x8 cm ir pan.) sudėti glaudžiai vienas greta kito. Dauguma jų plokščiomis pusėmis į viršų, užplūkti moliu. Molio sluoksnelis virš akmenų yra 1–1,5 cm storio, jo paviršius pilkšvas, glotnus.

Tamsiai pilkas apie 20 cm storio buvęs žemės paviršius aptiktas tyrinėto ploto V dalyje, po supiltiniu sluoksniu. Jis pažeistas tik kasant aukščiau minėtą statybinių atliekų griovį. Po šiuo sluoksniniu ploto Š pakaštyje aptiktas apatinis kultūrinis sluok-

nis, kurio storis nuo 10 iki 35 cm. Didžioji dalis titnago radinių, rastų geltoname smėlyje, yra iš vėlyvojo paleolito. Tarp jų yra būdingų šiam laikotarpiui skelčių nuo dvi-galių skaldytinių. Paleolitui reikėtų skirti ir du galinius gremžtukus.

Geltoname smėlyje, 2,5 m gylyje nuo žemės paviršiaus aptikti du apskriti besijungiantys židiniai, kurių viršutinė dalis šiek tiek pažeista kasant aukščiau minėtą griovį. Židiniai pjūvyje yra puslankio formos, juose – labai juodas degėsingas užpildas. Židinys 1 pilnas smulkių sudegusių akmenukų, kurių skersmuo 2–4 cm, kai kurių – iki 10 cm. Šio židinio užpildo viršutinėje dalyje aptikta lipdytos keramikos lygiu paviršium, nežymiai profiliuotais kakleliais. Vieno puodo sienelė pragrėžta. Židinyje rasta grubiai suskaldytų titnagų, kurie vargu ar gali priklausyti akmens amžiui. Greičiausiai ši keramika yra susijusi su židiniu ir datuojama I tūkst. pr. Kr.

ŽIEGŽDRIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖS TYRIMAI

Linas KVIZIKEVIČIUS

2000 m. LII tēsė tyrinėjimus Kauno r. esančioje Žiegždrių piliakalnio papédės gyvenvietėje. Tyrinėjimai atlikti pagal KVAD finansuojamą ardomų archeologijos paminklų tyrimo programą. 1998–1999 metų ekspedicijos metu buvo ištirtos šešios 281 m² bendro ploto perkasos (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 99–101). 2000 m. labiausiai ardomoje dalyje, į P nuo ankstesnių metų tyrimų vietas, buvo ištirta viena 33,34 m² bendro ploto perkasa. Tyrimų metu aptiktas iki 80 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutin-

PUNIA HILL-FORT

In 2000 in Punia hill-fort (Alytus district) the area of 40.75 m² was investigated. The foundations of the palace dated to the 16th–17th centuries have been found as well as two horizons of the culture layers. The first one, trenched during the 1958–1959 in 1962 archaeological investigations, is up to 2–2.5 m thick containing the construction and household ceramics and the finds (hammered nails, arrowhead, Riga Christine shilling from the 17th century, coins from the Soviet period), dated to the 13rd–17th and the 20th centuries. The second one, not trenched horizon, consists of the two layers: dated to the 12th–14th centuries, it is judged according to the household ceramic items, layer piled up to 1 m thick and the lower one, culture layer of 10–35 cm thick with the blades and scrapers characteristic to the late Palaeolithic. In this layer two hearths have been found bearing the ceramics and roughly split flint characteristic to the 1st millennium B.C.

nė dalis iki 50 cm gylio buvo supustyta. Kultūriname sluoksnyje rasta 14 skaldytų titnago gabalų, 60 vienetų brūkšniotosios, 100 vienetų grublėtosios, 6 vienetai lygiašonės gludintos keramikos fragmentų, 40 vienetų molio tinko gabalų, viena geležies gargažė, 4 sudegusių gyvulių kaulų fragmentai. Ištyrus keramikos fragmentų radimo gylius matyti, kad įvairaus laiko keramika sluoksnyje yra persimaišiusi. Pastebima tik nežymi tendencija – brūkšniotoji keramika glūdi šiek tiek giliau nei kitų rūsių keramika. Grublėtosios ir